

Sorsom a történelemben

Az alább következők bekerültek a szovjet bányászat történetébe. 1973. október 29-én Gennagyij Nyikolajevics Szmirnov brigádja a Vízfejtéses Széntermelés Tudományos-termelési Egyesülés Jubileum nevű aknájában, nem teljesen tíz hónap eredményeként, felszínre hozta az egymilliomodik tonna szenet, és ezzel elsőként lépték át az egymillióst határt az országban. Az 1974-es év, az ötéves terv döntő éve, új, kiemelkedő sikerrel vált emlékezetessé: másfél millió tonna szén került a felszínre. Abban az időben ennyi szenet egy év alatt egyetlen bányászbrigád sem termelt sem a Szovjetunióban, sem külföldön.

...A kemerovói terület déli részén, Novokuznyeckon túl, a névtelen dombok között emelkedik Kuzbasz egyik leghatalmasabb bányájának aknatornya — a Jubileum.

Most léptünk ki a kasból. Szemünkbe vág az éles napfény. A bányát körülvevő dombokat tiszta hó borítja, amely megsokszorozza a fény erejét. Fülünkben még halljuk a föld alatti zajt — a rakodógépek zúgását, sugárfejtők dübörgését, a bányazag csobogását, de itt fönt már csönd van.

Nem emlékszem, hol a Délkuzbasz Szénbányászati Kombinátban-e, vagy a Vízfejtéses Széntermelési Össz-szövetségi Tudományos Kutató Intézetében-e, a tudósok közül valaki azt mondta: „Szmirnovot nem kell magyarázni, Szmirnovot érteni kell!” És a beszélgetés ettől kezdve nem G. Ny. Szmirnov személyéről folyt tovább, hanem a brigádja példátlan sikeréről. Először nem értettem valódi értelmét ennek a mindennapos közhelynek. Mit jelentsen az, hogy nem magyarázni, hanem érteni kell?

...1973. január. A kemerovói területi pártbizottságon összegyűltek a szénmedence legjobb brigádjainak vezetői. Körvonalozták a harmadik ötéves terv elhatároló éveinek terveit. Szmirnov brigádja mindenképpen 500 000 tonna szenet akart termelni. . . Néhány hónap múlva ez a szám a duplájára emelkedett. Egymillió tonna egy év alatt! Ilyen eredményről senki semmikor még csak álmodni sem mert a szénmedencében. Ha beszélgettek erről a hatalmas mennyiségről a brigáddal, akkor feltétlenül rábólintottak, mert hogy úgy hallották, a doni szénmedencében Vladimir Murzenko hasonló terveket forgat a fejében. Miért ne sikerülhetne hát a Szmirnov-brigádnak is?

Néhány tudós és szakértő másként gondolkodott. Megvolt rá az okuk. Még 1972 végén G. Ny. Szmirnov brigádja 31 hónap alatt több mint 120 000 tonna sze-

net termelt. Ez rekordszám volt a vízfejtéses széntermelésben. Ennyi volt csak „betervezve” a technológiai alapokmányban, amelyet a Vízfejtéses Széntermelési Tudományos Kutató Intézetének tudósai készítettek a bányászakértőkkel együtt. . .

Miből indultak ki a tudósok és a szakértők? A „kiszemelők” brigádok termelési növekedésének fő tartaléka a bányamunkák jobb szervezethez és a kotró- és fejtőgépek kihasználtsági fokának emeléséhez van. A kidolgozott technológiai alapokmány figyelembe vette a vízi szállítóberendezés célszerű építéséhez szükséges átmérőt, a fejtéshez elengedhetetlen víznyomást, a vágat ácsolatának típusát és összekapcsolási módját, a munkafolyamatok sorrendjét és a szállítóvágatok biztosítását.

A nagy teljesítményű munkát a technológiai rend lizteletben tartásával 3,7 méter vastagságú rétegben tervezték. A bányamunkák továbbfejlesztéséhez az előkészítő és kotró szállítóvágatok elővájtását a K—56 MG fejtő-, rakodógéppel (vagy ahogy nálunk mondják: bányakombájnnal), a szén fejtését pedig GMDC—ZM típusú vízgyűlővel végezték.

Az eredmény kiválóan mutatkozott. Az új technológia nagyobb lehetőségei 1973. első negyedévében beigazolódtak. Három hónap alatt a brigád 274 ezer tonna tüzelőanyagot termelt, s hamarosan már évi egymillió tonna szén kitermelésének lehetőségéről folyt a vita. G. Ny. Szmirnov mesélte később:

— A millióról nem én beszéltem először a brigádban, hanem Muszohranov és Kovaljov. Még én intettem a fiúkat: „Gondoljátok meg, hiszen még félmilliót sem termeltek soha vízfejtéssel, itt meg már egymillióról folyik a beszéd.” De amikor az első negyedévben 274 ezer tonnát termeltünk, már nem lehetett visszalépni.

Pontosan ebben az időszakban kötötték meg G. Ny. Szmirnov brigádja, a Jubileum-akna műszaki dolgozói és a Vízfejtéses Széntermelési Központi Tudományos Kutató Intézetének technológiai-gazdasági osztálya között a tudományos-termelési együttműködési szerződést. Ezzel a konkrét feladatok megoldására szoros kapcsolatot jött létre a tudomány és a termelés között.

Mi az a technológiai alapokmány, amelyben az évi egymillió tonnás termelést megtervezték? Röviden szólva, egy kétszáz oldalas könyv, szabályokkal, diagramokkal és vázlatokkal, minden meghatározva a kitermelendő szénréteg vastagságától a kulturális rendezvényekig: a konkrét folyamat teljes programja — ez a lényege a technológiai alapokmánynak.

Ma már jól ismertek ennek a tudományos-termelési kísérletnek az eredményei. Egymillió tonna szenet termeltek nem egészen tíz hónap alatt.

Az SZKP Központi Bizottsága és a Szovjetunió Minisztertanácsa üdvözölte a brigádot a kiemelkedő siker alkalmából, s úgy jellemezték őket, mint akik példaképei lehetnek az ország minden bányászáknak, aki a termelés tartalékainak és hasznosításának feltárásán munkálkodik

A bánya hat üzemének negyven munkását tüntették ki érdemrenddel és érdeméremmel, a brigádvezető a Szocialista Munka Hőse címet nyerte el.

A párt és a kormány elismerése szárnyakat adott a bányászoknak. Az SZKP KB-nak és a minisztertanácsnak küldött munkabeszámolóban a brigád kötelezte magát, hogy év végéig még nem kevesebb, mint 150 ezer tonna szenet fog kitermelni. A bányászok becsülettel állták a szavukat. 1973. novemberében és decemberében a millióhoz még hozzáadtak 232 ezer tonnát.

Az ötéves terv döntő évében 1 232 825 tonna szenet termelt a brigád, ebből 370 ezret terven felül. Az átlagos napi termelés elérte a 4042 tonnát. A brigád évi 77 fős átlagléttségét figyelembe véve az egy munkásra eső havi átlagos termelés 1337 tonna. Ezekhez a sokatmondó számokhoz szükséges még hozzátenni a következőket: a rekord havi termelés 245 ezer tonna volt, ami az évi átlagban vett havi mutatóhoz képest majdnem kétszeresre nagyobb; a rekord napi széntermelés elérte a 9 ezer tonnát, a zagy állományaránya pedig 1:1,5, vagyis másfél tonna vízre 1 tonna szén jut. Az utolsó mutató majdnem ötször felülmúlja a tervezettet.

De, ha a tudományos-termelési kísérlet és az eredmények rövid leírása után pontot teszünk, rájövünk, hogy eddig még keveset mondtunk. . . „Nem magyarázni kell. . . Értetni!”

...Milyen gyakran előfordul, hogy a tudósok, ilyen vagy olyan újdonságot javasolnak, ecsetelik az előnyét, felsorolják a meglévő tapasztalatokat és azt mondják a termelőknek: „Tartsátok be az utasításokat és alkalmazzátok.” A dolgozók pedig legyintenek: „Bajlódni kell a technológia elsajátításával, addig a fizetésünk lecsökken. Aztán pedig ki garantálja, hogy ez az újítás beváljék?”

Gennagyij Szmirnov brigádjában a tudományos ajánlások mindenki számára fontos üggyé váltak. A fejtéshez gyakran lejártak az intézet kutatói és közös erővel dolgoztak a bányászokkal.

— Mi mindnyájan és mindig rámutattunk a hibákra — emlékszik vissza Sz. Kosztoveckij, a kutatóintézet technológiai-gazdasági osztályának vezetője. — Nézzék meg, győződjenek meg saját szemükkel az új, a korszerűbb előnyéről és vigyazzanak a berendezésekre. A modernizált, távvezérlésű K—56 MGM bányakombájnn (fejtő-rakodó gép) először nem Szmirnovékhoz került, hanem a „Folyóntúli” aknába. Ott kétszer-háromszor elrontották a gépet. A bányászoknak végül nem kellett. Ekkor áttelepítettük a Jubileum-aknába. Először itt is elrontották a gépet, a brigád mégsem mondott le róla. Miért? Mert minden javaslatunkat bizalommal fogadták, s elő voltak készítve lélektanilag is a kísérletre. Szmirnov is a kísérlet mellé állt, hisz' ő minden újdonsághoz vonzódik: nem veti el rögtön és nem legyint, míg a végére nem járt a dolognak. Ezért mondhatja nyugodt lelkiismerettel mindenkinek: „Ügy dolgozz,

mint én..” Illeszen maga is odaállt a bányakombájához és a vízagyúhoz is.

Egyszer az aknaüzembe egy híres bányászakértő érkezett és találkozott Szmirnovval. Sok mindenről beszélgettek. A vendég kétkedett:

— Nem hiszem, Gennagyij Nyikolajevics, hogy ön az új géppel egy hónap alatt több mint négy kilométert halad előre.

Leereszkedtek a vágatba. Szmirnov maga állt a távirányító pulthoz és indított.

— Stoppolja az időt, legyen szives! A tizenötödik percben szóljon! — javasolta a vendégnek.

Tizenöt perc múlva megmérték a vágatot. Hat méter körül volt a jövesztés...

Szerencsésen sikerült a kutatóintézet kísérlete? Itt többről van szó, mint szerencséről. A szerződés megnevezése pontos volt — itt valóban együttműködés jött létre a termelés növelésének lehetőségeit kutató bányászok, vállalati vezetők és a technikai haladás lelkes híve és követői között.

A Vízfejtéses Széntermelés Központi Tudományos Kutató Intézetében kialakultak a további tervek is. Egy munkás havi átlagos teljesítménye abban a bányában, ahol Gennagyij Szmirnov brigádja dolgozik. 1973. októberében 323 tonnát tett ki. Ilyen termelékenységet nem ért el még az ország egyetlen bányája sem. A tudósok véleménye szerint, ha a meglévő vízfejtéses bányákban minden brigád a Szmirnov-brigád által használt technológiai alapokmány szerint dolgozik, akkor az ilyen vállalatoknál egy bányász teljesítménye az 500—600 tonnát is elérheti havonta. Hozzáteve, hogy ez az elképzelés a jelenleg is meglévő technikán alapul... Lenyűgöző perspektíva!

Nem véletlen, hogy Szmirnov brigádjának munkatapasztalatai iránt az olyan

magasan fejlett bányáiparral rendelkező országok is érdeklődtek, mint az NSZK és az USA. 1974. júliusában egy, a Szovjetunióban járt amerikai nagyiparos a Lityerturnaja Gazéta tudósítójával folytatott beszélgetésben a következőket mondta: „Van mit tanulnunk egymástól, például a széntermelés terén. Országunkban kidolgozták a külszíni fejtés technológiájának távlati módszereit, bennünket érdekel az önök vízagyús termelési technikája. Szeretném megjegyezni, hogy önöknél ez tökéletesebb, mint Amerikában, vagy Japánban..”

Igen, ma meggyőződéssel lehet állítani, hogy a szén vízagyús fejtésének modern technológiája, melynek tapasztalatait a szocialista munka hőseinek, Gennagyij Nyikolajevics Szmirnovnak és brigádjának köszönhetjük, a legkorszerűbb és a legtermékenyebb a világon.

De ki is valójában Gennagyij Nyikolajevics Szmirnov? És kik vannak a brigádjában?

Szmirnov rendkívül szimpatikus és elragadó fiatalember. Nyílt orosz arc; magas, tiszta homlok; rövid, kissé göndör, sötét haj; széles, erős váll.

— A munkában igazságos és következetes az apró-cseprő dolgokban is. Néha méregbe jössz Szmirnov valamilyen megjegyzésétől; azután elgondolkozol, s rájössz, hogy a brigádvezetőnek van igaza — mondja a rajparancsnok, Ivan Petrovics Nyedajvoda.

— Szmirnov mindent biztosan, alaposan, érzéssel szeret csinálni. És ezt megköveteli másoktól is. S, mit gondoltok, mi a fő számára a munkában? A terv? A rekord? Nem, ez mind később jön. Nála első a biztonság! — Ez a véleménye a művezetőhelyettes, Vlagyimir Matvejevics Cseryjevnek.

Néhány nap múlva én is meggyőződéstem erről.

Ha leereszkedünk a bányába, az a benyomásunk, mint ha itt a szén magától menne: halványan csillognak a vágat boltívei, nem hallani a láncok csörömpölését, mert itt csúszdák nincsenek, csak az állványzat acélos ragyogása. Itt a fáradhatatlan dolgozó a víz: zúgva szakad ki a vízagyúk sugárcsővéből, omlasztja a szénfalat, továbbítja a szenet a külszínre és csővezetékben szállítja a dúsítóüzembe...

A sokoldalú munkák közösleges vízzel való végeztetése bizonyára azt a benyomást kelti, hogy itt könnyen lehet szenet fejteni.

De ez nem így van. A vízzel is, mint a tűzzel, nem lehet tréfálni. Az ember ellenőrzése alól kiszabadulva a víz is pusztító elemi erővé alakul át. Ezt a brigád tagjai is tudják...

— Tudott dolog, hogy mindenről saját véleménye van. De nem önféjű. Ha megmondod neki, hogy nincs igaza és tényleg nincs, akkor egyetért és még meg is köszöni — mondja Borisz Grigorjevics Ognjev, a bánya pártbizottságának titkára.

— Gena gyakran bejön hozzánk, javasol valamit, vagy tanácsot kér. Eszes fiatalember, vele mindig érdekes a beszélgetés. Sok értékes gondolata és észrevétele volt a technológiai alapokmány kidolgozásakor is. Mindig talál végeznivalót, mint a jó gazda — állapítja meg a Vízfejtéses Széntermelés Központi Tudományos Kutató Intézetének igazgatója, Gennagyij Innokentyevics Rozgiljev professzor.

A rövid nyilatkozatok mögött ott mutatkoznak a brigádvezető tettei és magatartása. Egy önzetlen emberé. Mert mit mondanának, ha tegyük fel az elővájó tapasztalatcserére menne a kihajtó vágathoz, vagy fordítva? Legalábbis különnek tartanak. Márpedig volt, aki csodálkozott, amikor megtudta, hogy Szmirnov a „Zürjén” aknához utazott, tapasztalatcserére, Mihail Resetnyikov brigádjához. Resetnyikov brigádja a „száraz” bányák szokásos technológiája szerint, új modern gépkomplexumokkal dolgozik, Szmirnov brigádja viszont vízfejtéses módszerrel.

— Azt kérdezitek, miért utaztam Resetnyikovhoz? — Szmirnov egy percre elgondolkodott, aztán megmagyarázta: — Mielőtt a rétegszelvény végleges méretét meghatározták volna, a szakértők azt latolgatták, hogyan nyerjük ki magát a szenet: vízagyúval-e, vagy gépekkel. Míg a vita tartott, mérlegeltem a helyzetet. Ha a vízfejtéses módszer mellett döntenek, akkor minden rendben, ezt ismerem. De mi lesz, ha az új gépkomplexumokkal? Hiszen a mi brigádunk ezekkel még sohasem dolgozott. Ezért utaztam el Resetnyikovhoz, nem veszítettem az időt...

...Szmirnovval nem a szokásos módon ismerkedtem meg személyesen. Épphogy feljött az aknából, odalépett hozzám és a kezét nyújtva rögtön mondani kezdte:

— Őszintén szólva, megkínóztak a kollektívái... Hol a filmhíradó, hol a rádió, hol a televízió... Jóformán már dolgozni se volt mikor.

Nem értettem egészen, tréfából mondja-e mindezt Szmirnov, vagy valóban elege volt a látogatókból. Egy vizont hamar kiderült — a tervezett beszélgetésből nem lesz semmi.

Végül mégis szerencsém volt. Vissza kellett térnem a városba és jegyet váltottam a helyi érdekűre. Szmirnov a peronon állt, úgy tűnt várakozik. Több mint 30 fokos hideg volt. Hallgatagon ültünk be a vonatba és így is utaztunk.

... Otthon, a családi légkör hatására Szmirnov mégis beszédbe elegyedett velem. Az asztalnál szerény, a napi munka után elfáradt ember ült és legmindenapibb dolgokról beszélt.

Gennagyij a háborút megelőző évben született egy faluban, Pavlik Uvanovszkij megyében. Az apjára nem emlékszik, mert még 1942-ben elesett. A kicsik minden gondja az anyjára, Anna Alekszandrovna-ra szakadt.

Az 50-es években a család Kuzbasz déli részére, Oszinyiki városba költözött. A 16 éves Gennagyij a bútorgyárba ment dolgozni. Először asztalossegéd volt, majd asztalos. Első alkalommal 1957-ben ereszkedett le a bányába. A 2. főtárnában dolgozott 1961-ig.

— Nehéz idők voltak azok. Volt úgy, hogy építtem a tőlem kétszer magasabb állványzatot — emlékszik vissza Szmirnov —, az meg dőlni kezd, velem együtt.

Aztán Gennagyij Novokuznyeckbe utazott és az Ordzsonyikidzseről elnevezett bányában helyezkedett el. Itt a brigádvezetőségig vitte. Sok keserűségben volt része. A széles homlokfalú front — 250 méteres és 50°-os esésű —, mintha fából lenne. Ebből próbálj meg szenet nyerni. Elment a bányaigazgatóhoz.

— Nagyobb brigád kellene — több lenne a szén is.

— Elfelejtetted, milyen rétegben dolgozol?

— A „hamun”.

— És kinek kell a te értéktelen szened?

— Akkor kilépek — jelentette be Szmirnov.

Megkapta a felmondását. Ugyanabban az évben, 1967-ben új beosztást választott magának. Elővájós lett a vízfejtésű bányában. Kozlov brigádjában volt a rakodógép segítője, majd 1968. márciusában maga állt a brigád élére.

Az SZKP XXIV. kongresszusának előestéjén Szmirnov a párt tagja lett.

— Az 1973-as év különösen emlékeztető a brigád számára — mondta a bánya pártbizottságának titkára, B. G. Ogynev. — És nem csak azzal, hogy a brigád felállította a széntermelés országos rekordját, hanem azért is, mert abban az évben adta be a pártba való jelentkezését egyszerre öt ember. Ivan Nyedajvoda rajparancsnok, Alekszandr Gronkov, Alekszandr Pavlov, Alekszandr Abranov és Alekszandr Kukuskin bányamunkások. Jelenleg a körzetben már a munkások egyharmada — kommunista.

A példamutató, nagy teljesítményű munka feltárja az emberekben rejlő legfőbb értékeket. A tapasztalatok átadásából, a

kollektíva önzellen baráti segítségével mindenki új erőt és szakértelmet merít.

G. Ny. Szmirnov brigádja munkaversenyben áll a donyecki bánya „Vörös partizán” brigádjával, amelyet V. Murzenko, a Szocialista Munka Hőse vezet, Kuzbasz bányászai az elsők között csatlakoztak az uráli és az ukrainai iparvidék kollektíváinak kezdeményezéséhez, akik az SZKP XXIV. kongresszusa tiszteletére szocialista munkaversenyt hirdettek meg.

A kuzbaszi bányászok az ország minden bányászbrigádjának kiadták a jelszót a XXIV. kongresszus tiszteletére: „Teljes kihasználtságot minden gépen, minden fejtésen.”

Szavuk megegyezett tetteikkel. Szmirnov brigádja csak az 1975-ös év első felében 710,9 ezer tonna szenet bányászott. Ilyen eredményt még egyetlen brigád sem ért el az országban.

Egyszer véletlenül elszóltam magam, hogy szerkesztettem egy kérdőívet Szmirnov számára és majd egy alkalmas pillanatban neki is megmutatom.

— Mutasd meg most — követelte Gennagyij Nyikolajevics. — Válaszolok mind egyik kérdésre.

Íme:

1. Képzeld el, hogy valamilyen oknál fogva el kell hagynia a bányát. Kire hagyná a brigádot?

— Viktor Frolova, a vízágyú-kezelőre. Meghízható ember. Tud és szeret dolgozni.

2. Mi a véleménye a tudósokról, akikkel gyakran találkozik?

— Nélkülözhetetlenek a számunkra, sokat segítenek a brigádnak. Hiszen a tudósoknak ez is a dolguk. . .

3. Mi vésődött leginkább az emlékeztetőbe a gyerekkorból?

— Éhínség. . . Árvaság. . . Nem akarok rá emlékezni. Nagyon nehéz volt.

4. Gondolt-e arra valaha, hogy az ön munkáját ilyen nagyra értékelik majd és hős lesz?

— Mit képzelsz? Hiszen alig múltam harmincéves. . . Alig tettem még valamit.

5. Jurij Konsztantyinovics Zsilin, a körzet régebbi vezetője váratlanul elhunyt a közelmúltban. . . Milyen szerepet játszott az ön életében?

— Tudja, volt köztünk sok rokonság. Én korán elveszítettem az apám, ő gyermekkoromban nevelkedett. A háborúban az egyik ezred fiának fogadta. Szívós és álhatalos ember volt. Kitartóan dolgozott és tanult. Elvégezte a főiskolát. Kezdetben nem nagyon értettük. Valahogy összeszedtem a bátorságom és őszintén elbeszélgettem vele. És megértettem, hogy ez az ember nem hordja fenn az orrát, mindössze megköveteli a munkát. Mindenki hasznára. Ezért is folyt nálunk tisztességes munka. Ezt a kitartást, ezt az igényességet nem tanultam volna meg nélküle máig sem.

6. Mit tisztel leginkább az emberekből?

— A lelkiismeretességet. Akkor, ha ez a munkában és a tetteikben megfontolt-

sággal egyesül. Megfigyelheti: vannak emberek, akik az egész műszakban sűrőnek-forognak, mégse látni, mit végeztek. Miért? Azért mert szertelenek: semmi sincs a kezük ügyében, minden apróságot úgy kell előkeresniük.

7. Álma?

— Tanulni szeretnék. 1974-ben beiratkoztam a bányatechnikumba.

Sokat kell tanulnia a fejtésnél is Szmirnovnak. Már a körülmények miatt is. A munkahelyek gyakori változtatása (a rakodógépek áttelepítése, a vízvezetékek szétszerelése, majd összeállítása), az új berendezések alkalmazása mind-mind gyors tájékozódóképességet követel, és a sok lehetséges megoldásból ki kell tudni választania a legegyszerűbbet és legésszerűbbet. Ezért a brigádvezető számára a műszak gyakran nem fejeződik be a többiekével egyidőben. Tovább bent marad Ivan Filippovics Filippivel, az aknaüzem vezetőjével és Vaszilij Szergejevics Amelin mechanikussal és együtt hajolnak a technológiai alapokmányok és a tervek fölé.

Kérdések, javaslatok, viták. . . Meg kell találni a legpontosabb és a legmegfelelőbb változatot. A brigádvezetőnek ez az idő egy második műszakot tesz ki. És csak ezután utazik haza — az utolsó vonattal.

...Az utcák kihaltak. Éjszaka van. Szmirnovval megyek az alvó Novokuznyeckon át. Pelyhekben hull a hó. Olyan csend van és szépség, hogy félek elriaszítani a beszélgetéssel. Már búcsúzva kérdezem csak meg:

— Holnap melyik műszakba megy, Gennagyij?

— Az elsőbe. Fél ötkor lesz ébresztő.

Így él és dolgozik a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának küldötte, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének tagja, a Szocialista Munka Hőse — Gennagyij Nyikolajevics Szmirnov.

Fordította: Laczkó Erzsébet